ΕΤΟΣ Δ΄. 'Εν 'Ηρακλείῳ Κρήτης τῇ 20 'Απριλίου 1914 ΑΡΙΘ. 174.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ΄.

ΠΡΩΤΟΝ ΑΙΤΗΜΑ

«*'Αγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*».

«*Πρὶν εὔξασθαι ἑτοίμασον σεαυτόν*», ἐντέλλεται τὸ Πανάγιον Πνεῦμα. Τὴν ἑτοιμασίαν δ' ἡμῶν ταύτην ποιούμεθα ἐν τῇ Κυριακῇ Προσευχῇ διὰ τῆς ἐπικλήσεως, «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς*», τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐξηγήσῃ. 'Εκ τῆς ἐπικλήσεως ἤδη μεταβαίνομεν εἰς τὰ αἰτήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶναι τό, «*'Αγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*», εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὁποίου θὰ ἐνδιατρίψωμεν σήμερον.

«*'Αγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*».

Ποῖον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ; Τί δὲ σημαίνει ἡ λέξις ἁγιασθήτω; Ποία, ἄλλαις λέξεσιν, εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ πρώτου αἰτήματος, «*ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου;*»

Ὄνομα ὁ Θεὸς δὲν ἔχει, ἀλλ' εἶναι ἄρρητος καὶ ἀνέκφραστος. Οὐδεμία ἐν οὐδεμιᾷ γλώσσῃ ὑπάρχει λέξις δυναμένη νὰ καθορίσῃ τὸν Θεόν. 'Οσάκις λοιπὸν ἀπαντῶμεν ἐν τῇ 'Αγίᾳ Γραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδίως ἐνταῦθα ἐν τῇ Κυριακῇ προσευχῇ, τοῦτο δὲν ἐκφράζει τὸν Θεὸν τοιοῦτον κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν οἷος πράγματί ἐστι, ἀλλὰ τοιοῦτον οἷον ἐγνωρίσαμεν ἐκ τῶν τελειοτήτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ διὰ τῆς θείας 'Αποκαλύψεως. Ἄλλαις λέξεσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ἀποκαλύψας ἑαυτὸν ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ.

'Η δὲ λέξις ***ἁγιασθήτω*** ἔχει σημασίαν διάφορον ἀναλόγως τοῦ ἀντι-

κειμένου, τῶν προσώπων ἢ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει ὑπ' ὄψει. Ἡμεῖς ἐν παραδείγματι ἀποκαλοῦμεν ἑαυτοὺς ***ἡγιασμένους***, ὅταν γινόμεθα καλλίτεροι παρ' ὅτι εἴμεθα πρότερον, τελειότεροι ἀπὸ ὅτι πρότερον εἴμεθα, ἁγιώτεροι ἀπὸ ὅτι εἴμεθα προηγουμένως. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν λέξιν ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ; Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι δύναται νὰ ἁγιασθῇ ὁ Θεὸς ὅστις εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ τελειότης, ἡ ἀγαθότης, ἡ ἁγιότης; Οὐχὶ βεβαίως. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ αὐξήσῃ ἐν ἑαυτῷ, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ αὐξήσῃ ἐν ἡμῖν διὰ γνώσεως πληρεστέρας ἐκείνης, ἣν σήμερον ἔχομεν, δι' ἀγάπης ζωηροτέρας ἐκείνης ἣν σήμερον αἰσθανόμεθα, διὰ λατρείας θερμοτέρας καὶ εὐλαβεστέρας ἐκείνης ἣν σήμερον προσάγομεν αὐτῷ; Λοιπὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἢ μᾶλλον αὐτὸς ὁ Θεός, διότι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Θεός, δύναται ὄντως νὰ ἁγιασθῇ ἤτοι δύναται νὰ δοξασθῇ, διότι κατὰ τὸν Θεῖον Χρυσόστομον τὸ *ἁγιασθήτω* ἐν τῇ Κυριακῇ προσευχῇ σημαίνει *δοξασθήτω*, ἀλλὰ ἐν ἡμῖν. Ὅταν αἰτώμεθα ὅπως ὁ Θεὸς ἁγιασθῇ, δὲν ζητῶμεν νὰ γίνῃ ἅγιος, ὡσὰν νὰ μὴ ἦναι φύσει ἅγιος, ἀλλ' ὅπως ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων λατρεύηται καὶ δοξάζηται ***ὡς μόνος Ἅγιος***, καὶ οὐδὲν ἑπομένως οἱ ἄνθρωποι νὰ πράττωσιν ἢ νὰ διανοῶνται καὶ ἐπιθυμῶσι ἀντιπίπτον εἰς τὴν ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ.

«***Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου***». «Καὶ τί γάρ; Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὁ Θεός; » Ναὶ ἅγιός ἐστιν, ἀλλὰ τοῦτο λέγεις· ***ἐν ἐμοὶ*** ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, » ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ἔργα μου καὶ δοξάσωσι Σὲ τὸν Πα- » τέρα καὶ Ποιητήν», λέγει τις τῶν ἀρχαίων διδασκάλων.

Ἐκ τούτου κατανοοῦμεν ἤδη τί σημαίνει τὸ «*ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά » Σου*». Διὰ τῆς αἰτήσεως ταύτης εὐχόμεθα ἐν πρώτοις ὅπως ὁ Θεὸς ὑμνῆται, τιμᾶται, δοξάζηται ὑπὸ πάντων τῶν ἔργων, ἃ ἐποίησεν, ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων, τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὑποδεεστέρων ὄντων καὶ ἐν τέλει ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ σύμπαντος. Οὕτως ἐννοοῦσι τὴν αἴτησιν ταύτην οἱ θεόπνευστοι συγγραφεῖς. «*Εὐλογεῖτε*, παραγγέλλει ὁ προφήτης Δανιήλ, » *εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον· ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε » αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε Ἄγγελοι Κυρίου, οὐρανοὶ Κυρίου, » τὸν Κύριον. Εὐλογεῖτε ὕδατα.... ἥλιος καὶ σελήνη, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, » .... φῶς καὶ σκότος, νύκτες καὶ ἡμέραι.... Πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος, » πάντα τὰ πνεύματα.... πῦρ καὶ καῦμα, ψῦχος καὶ καύσων.... δρόσος » καὶ νιφετός, πάγος καὶ ψῦχος.... γῆ, ὄρη καὶ βουνοὶ καὶ πάντα τὰ φυό- » μενα ἐν αὐτῇ.... πηγαί, θάλασσαι καὶ ποταμοὶ καὶ πάντα τὰ κινούμενα » ἐν τοῖς ὕδασι.... πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ » κτήνη.... Εὐλογεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, εὐλογείτω Ἰσραήλ, εὐλογεῖτε » ἱερεῖς Κυρίου, δοῦλοι Κυρίου, πνεύματα καὶ ψυχαὶ Δικαίων, ὅσιοι καὶ » ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ.... ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε τὸν Κύριον εἰς πάντας » τοὺς αἰῶνας*».

Εὐχόμεθα, δεύτερον ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἡμεῖς γνωρίσωμεν τοῦτον τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, ἀγαπήσωμεν αὐτὸν καὶ λατρεύσωμεν αὐτῷ μόνῳ καθὸ μόνῳ ἀληθινῷ Θεῷ· εὐχόμεθα οἱ πάντες ἐν γένει, οἱ λαοὶ πάντες καὶ πάντα τὰ ἔθνη νὰ γνωρίσωμεν καὶ δοξάσωμεν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὁσιότητι· «*αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ*

» *λαοί»* παραγγέλλει ὁ προφητάναξ Δαυΐδ, καὶ οἱ βασιλεῖς λέγει, καὶ οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀπονέμοντες τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς αἰνεῖτε τὸν Κύριον. «*Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί, ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ* » *γῆς*», Καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄρχοντες, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ οἱ ἰδιῶται «*νεανί-* » *σκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα* » *Κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου*». Ἀλλὰ πῶς, διὰ τίνος τρόπου θὰ γνωρίσωμεν, ὅπως πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τοῦτον τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν; Πῶς, διὰ τίνος τρόπου θὰ ἀγαπήσωμεν καὶ θὰ λατρεύσωμεν αὐτόν; Ἐνταῦθα τὸ «*ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*» προσκτᾶται ἔννοιαν καθαρωτέραν, ἀκριβεστέραν, μᾶλλον καθωρισμένην. Εἴμεθα, ἀδελφοί μου, ἄνθρωποι, καὶ ὄχι μόνον ἄνθρωποι, ἀλλ' εἴμεθα καὶ Χριστιανοί. Ναί, εἴμεθα Χριστιανοὶ καὶ κάτι περισσότερον ἀπὸ Χριστιανοί, εἴμεθα Ὀρθόδοξοι, τουτέστιν εἴμεθα μέλη τῆς μιᾶς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ὀρθοδόξου, τῆς μόνης ἀληθινῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀληθινῆς νύμφης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀληθινῆς μητρὸς τῶν Χριστιανῶν, τῆς δυναμένης νὰ μορφώνῃ ἀληθινοὺς λατρευτὰς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὅταν ταῦτα πάντα ἀναλογισθῶμεν, τότε θὰ δυνηθῶμεν νὰ κατανοήσωμεν τὴν δύναμιν τῶν λέξεων τοῦ αἰτήματος «*ἁγιασθήτω τὸ* » *ὄνομά Σου*». Αἰτούμεθα διὰ τοῦ προκειμένου αἰτήματος, ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ μόνη ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, αὐτὴ μόνη ἐπικρατήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι αὕτη ἐγνώρισεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, αὕτη ἐδίδαξε πῶς πρέπει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ λατρεύῃ ὁ κόσμος αὐτόν. Αἰτούμεθα ὅπως αἱ διδασκαλίαι καὶ τὰ κηρύγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γίνωσιν ἀποδεκτὰ ἀπὸ μέρους τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, ὅπως αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ παραγγέλματα αὐτῆς τηρῶνται ἀπαρεγκλίτως ὑπὸ τῶν πιστῶν, ὅπως εἰς τὰ σωτηριώδη Μυστήρια αὐτῆς προσέρχωνται τακτικῶς οἱ πάντες, καὶ ἐν γένει ὅπως καὶ δόγματα καὶ ἠθικὴ διδασκαλία καὶ λατρεία καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ διατάξεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διατελῶσιν ἐσαεὶ σεβασταὶ εἰς πάντας. Αἰτούμεθα, τέλος, ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξαπλωθῇ καθ' ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, νὰ μένῃ στερεὰ καὶ ἑδραία ἐκεῖ ὅπου σήμερον κυριαρχεῖ, νὰ ἐπεκταθῇ δὲ καὶ φυτευθῇ ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔχει ἀκόμη εἰσδύσῃ καὶ διαδοθῇ καὶ νὰ προχωρῇ πάντοτε κατακτῶσα τὸν κόσμον καὶ νὰ φωτίζῃ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν κατὰ γράμμα ἡ προφητεία τοῦ Μαλαχίου θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ προλέγουσα τὴν ἐξάπλωσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. «*Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν* » *τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς Ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα* » *προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά· διότι μέγα τὸ ὄνομά μου* » *ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ*».

Ἐξ ὅσων εἴπομεν, Χριστιανοί μου, γίνεται κατάδηλον, ὅτι τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ ὄνομα εἶναι ἅγιον καὶ πανάγιον καὶ ἁγιάζεται ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Αἰτούμενοι λοιπὸν ἵνα ἁγιασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, αἰτούμεθα νὰ ἁγιασθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις. Ἁγιάζεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὅταν οὗτοι γνωρίζωσιν, ἀγαπῶσι καὶ λατρεύωσι τὸν ἕνα ἀληθινὸν Θεόν, τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενον, ὅταν ἑνὶ λόγῳ πιστεύωσιν ἀληθῶς εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν βεβαιῶσι διὰ τῆς ἐναρέ-

του αὐτῶν ζωῆς, διὰ τῶν καλῶν αὐτῶν ἔργων. Ὅταν λοιπὸν ἀναφωνῶμεν «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου*» εἶναι ὡς νὰ προσευχώμεθα κατὰ τὸν ἑπόμενον τρόπον:

«*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*», Πάτερ Πανάγαθε, ἐφανέρωσάς μοι τὸ πανάγιόν σου ὄνομα, ἐφώτισάς με διὰ τῆς ἁγίας σου πίστεως, ἀνέδειξάς με τέκνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Σου, καὶ μὲ ἁγιάζεις καθ' ἑκάστην διὰ τῶν ἁγίων Σου μυστηρίων· «*Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια » τῆς σοφίας Σου ἐδήλωσάς μοι*. Ἀλλ' ὦ παντοδύναμε Κύριε, γινώσκεις καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ νοός μου καὶ τὴν πρὸς τὴν πλάνην καὶ ὀλιγοπιστίαν κλίσιν καὶ ροπήν μου. Ἐνίσχυσον τοίνυν καὶ ἐνδυνάμωσον τὴν ἀσθενῆ μου διάνοιαν καὶ τὴν ὀλισθαίνουσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καρδίαν μου διὰ νὰ μὴ παρεκκλίνω ποτὲ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας σου, ἀλλὰ μένω στερεὸς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ πρὸς σὲ ἀγάπῃ. «*Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*».

Ἀλλά, Πάτερ ἀγαθέ, «*Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*» καὶ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, τοῖς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς, καὶ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Φώτισον, ἐνίσχυσον καὶ καθοδήγησον πάντα Χριστιανὸν εἰς τὸ ποιεῖν τὸ θέλημά Σου τὸ ἅγιον. Τοὺς δὲ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, τοὺς ἀποπλανηθέντας ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως καθὼς καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀπιστίᾳ κυλινδουμένους τούτους πάντας ἕλκυσον πρὸς σεαυτόν, εἰσάγαγε ἐν τῇ μάνδρᾳ τῶν λογικῶν σου προβάτων καὶ ἀνάδειξον μέλη τίμια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι Σὺ εἶ ὁ εἰπὼν ὅτι «*θέλεις » πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*».

Παντοκράτορ Κύριε! Ἐπάκουσον ἡμῶν θερμῶς δεομένων Σου· «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*» ἐν ἡμῖν καὶ δι' ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀγνοοῦσι τὸ ὄνομά Σου, ὅπως ἀξιωθῶμεν καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

> «*Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κό- » σμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἢ τί » δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;*»
> (*Μάρκ. 8, 36, 37*)

Ἀγαπητοί ἀδελφοί.—Ἤλπιζέ τις ὅτι κατόπιν τῶν δύο τελευταίων πολέμων θὰ ἀνεχαιτίζετο τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὴν Ἀμερικήν. Διότι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα μας Πατρὶς ἐπέτυχε τὸν διακαῆ της πόθον καὶ ἡνώθη ὁριστικῶς μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ἐλεύθερον Κράτος μας ἐδιπλασιάσθη καὶ ἀνέκτησε πλουσίας καὶ ἀνεκμεταλλεύτους χώρας· καὶ ἐργασίαι ἤρχισαν ἤδη καὶ θὰ ἐκτελεσθοῦν μεγάλαι εἴς τε τὴν ἄλλην Ἑλ-

λάδα καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Κρήτῃ. Καὶ τὸ κράτος τοῦ νόμου ἤρχισε πλέον νὰ ἀποφέρῃ τὰ ποθητά του ἀποτελέσματα ὑπὲρ τῆς δημοσίας τάξεως ἐν Κρήτῃ, καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπιδεικνύει ἰδιαιτέραν μέριμναν ὑπὲρ τῶν ἐπιτοπίων ἡμῶν ἀναγκῶν. Καὶ ἐν γένει τίποτε τὸ σπουδαῖον δὲν μᾶς λείπει τώρα ἀπὸ τὴν Κρήτην, ὥστε νὰ ἔχουν κανένα βάσιμον λόγον νὰ φεύγουν ἐξ αὐτῆς καὶ νὰ μεταβαίνουν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ κόσμου. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι πολὺς καιρός, ὁπόταν εἶδα παρ' ἐλπίδα, ὅτι ἀρκετοὶ πάλιν ἔφυγαν καὶ φεύγουν δυστυχῶς ἀπὸ τὴν Κρήτην, μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἀμερικήν. Νὰ κάμουν δὲ τί ἐκεῖ; Νὰ πλουτήσουν, λέγει, εὔκολα καὶ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. Οἱ ἁπλοϊκοί! Τί δὲ κάμνουν διὰ νὰ ταξειδεύσουν εἰς τὴν χώραν τῶν ὀνείρων των; Πωλοῦν τὰ πράγματά των ὅσῳ ὅσῳ· οἱ ἀνόητοι! Καὶ τί ἄλλο; Καὶ δανείζονται πολλάκις ἑκατὸν τοῖς ἑκατόν! Ὡς ἐὰν εἶχαν τοῦ κόσμου τὰς ἀνάγκας. Τί δὲ κατορθώνουν ἐπὶ τέλους ἅμα φθάσουν εἰς τὴν νέαν των Πατρίδα; Γίνονται οἱ δυστυχεῖς οἱ περισσότεροι αὐτῶν δοῦλοι τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐκτελοῦν τὰς πλέον εὐτελεῖς καὶ κινδυνώδεις ἐργασίας. Μάλιστα! Διότι ποῦ νομίζετε, ὅτι ἐργάζονται οἱ περισσότεροι αὐτῶν εἰς τὴν Ἀμερικήν; Εἰς τὰ ὀρυχεῖα τῶν ἀνθράκων. Τί δὲ εἶναι ταῦτα; Φρίττει τις καὶ μόνον νὰ τὸ συλλογισθῇ! Ἔχετέ ποτε ἀκούσει περὶ τῶν ἀρχαίων κατέργων, ὅπου ἐρρίπτοντο οἱ κατάδικοι; Ἀπαισιώτερα ἀκόμη εἶναι, λέγουν, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα. Ποῖος ἀπὸ σᾶς θὰ ἦτο τόσον σκληροκάρδιος, ὥστε νὰ εὐχηθῇ ὄχι πλέον εἰς τὸν συγγενῆ καὶ φίλον του, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀσπονδότερον ἐχθρόν του μίαν παρομοίαν καταδίκην; Καὶ τὴν καταδίκην ταύτην, τὴν ἀπευκταίαν καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς κακούργους, εἰς τὴν ὁποίαν μόλα ταῦτα αὐτοπροαιρέτως ὑποβάλλονται οἱ μετανάσται μας, χάριν τίνος κέρδους ἆρά γε ὑφίστανται αὐτήν; Ἀλλοίμονον, ἀγαπητοί! Χρήματα, σᾶς βεβαιῶ, πολὺ ὀλίγα τὰ κερδίζουν οὗτοι, ἀσθενείας δὲ καὶ πάθη ὅσα δὲν φαντάζεταί τις.

Διότι καὶ σιδηροῦς νὰ εἶναι ὁ ὀργανισμὸς τοῦ μετανάστου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ τοὺς ρευματισμοὺς εἰς τὰ κάθυγρα καὶ σκοτεινὰ ὑπόγεια τῶν ὀρυχείων. Ἀλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν φθίσιν, ὅταν χάριν τῆς οἰκονομίας συνοικῇ καὶ συνυπνώττῃ μὲ συναδέλφους φθισικούς; Νομίζετε ἀκόμη ὅτι ἐν ἐλλείψει ἐργασίας δὲν χάνει τις ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ αὐτὸ τὸ λογικόν του; Ὑπὸ τοιούτους ὅρους καὶ συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῶσιν οἱ ξενιτευόμενοι, εἶναι ἀληθὴς κατάρα ἡ μετανάστευσις, τὴν ὁποίαν μόνον ἐξωργισμένη μητέρα ἠδύνατο νὰ καταρασθῇ εἰς τὸν ἀπειθῆ καὶ ἄστοργον υἱόν της. Ἐργασία ὑπερβολικὴ καὶ πολλάκις ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εἰς τὴν ζωήν, κατοικία ὅλως ἀνθυγιεινή, ὕπνος δυσανάλογος τῶν κόπων, δίαιτα ἀνεπαρκής, ἔλλειψις τῆς προσηκούσης προστασίας, ἐγκατάλειψις τελεία εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀνεχείας· ἰδοὺ ὁ βίος καὶ ἡ δυστυχία πλείστων ὅσων τῶν μεταναστῶν μας. Διότι ἀγράμματοι, ὡς εἶναι, οἱ ἰδικοί μας μετανάσται, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν τοῦ ξένου τόπου, ἄνευ κεφαλαίων ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν, μὲ μόνον τοὺς σιδηροῦς βραχίονάς των, χωρὶς κάμμίαν ἄλλην ὑποστήριξιν, πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέλθουν νικηταὶ εἰς τὸν δεινὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, παλαίοντες μὲ τὸν πλέον μορφωμένον καὶ δρα-

στήριον λαὸν τῆς ὑφηλίου, καὶ νὰ ζήσουν εἰς τὴν ξένην βίον καθὼς πρέπει ἀνθρωπίνως ἀνεκτόν;

Καὶ ἐν τούτοις! Πόσοι ἐκ τῶν ἀληθῶς εὐτυχεστέρων εἰς τὴν Κρήτην δὲν ζηλεύουν δυστυχῶς τὴν οἰκτρὰν κακοτυχίαν τῶν ἀνθρώπων τούτων! Πόσοι ἐξ αὐτῶν κέρδη μόνον βλέπουν εἰς τὰ ξένα, καὶ θὰ ἐθεώρουν δυστυχεῖς τοὺς ἑαυτούς των, ἐὰν καὶ οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν! Τόσον ἔχει μωράνει τοὺς ἀνθρώπους τούτους ἡ ἀπατηλὴ ἐλπὶς τοῦ ἀδήλου κέρδους τῆς Ἀμερικῆς! Οὔτε τὴν ὑγείαν λογαριάζουν, οὔτε τὰ δεινοπαθήματα τοὺς κάμνουν νὰ φοβῶνται, ἀλλὰ καὶ αὐτήν των τὴν ζωὴν ὅλως ἀψηφοῦν μὲ τὴν ἄδηλον ἐλπίδα χρῆμα νὰ κερδήσουν ἀρκετόν. Ἀλλὰ εἶναι νὰ ζηλεύῃ τις τοιοῦτο κέρδος μὲ τὸ αἷμα ζυμωμένον; Διότι καὶ τοῦ κόσμου ὅλου νὰ κερδίσῃ τις τὸ χρῆμα, τί τὸ ὄφελος αὐτοῦ, ἐὰν χάσῃ τὴν ὑγείαν; Μήπως δύναταί τις χρήματα νὰ δώσῃ καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παθοῦσάν του ὑγείαν; Διότι καὶ ἐδῶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν δύναταί τις νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τὸ κυρίως ἐπὶ τῆς ψυχῆς λεγόμενον, «τί ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν »ψυχὴν αὐτοῦ; Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»

Ἄλλως τε, ἀγαπητοί, μήπως ἆρά γε καὶ τοῦτο δὲν συμβαίνει δυστυχῶς, ἐκτὸς δηλονότι τῆς ὑγείας των οἱ μετανάσται νὰ ζημιώνωνται καὶ ψυχικῶς; Διότι ἀλειτούργητοι ὡς μένουν κατ' ἀνάγκην ἐπὶ ἔτη, ἀμεταλάβωτοι ἐπίσης, ζῶντες δὲ εἰς τὸ μέσον ἀλλοδόξων καὶ πολλάκις ἀλλοκότων ἰδεῶν, χωρίς τινα διδασκαλίαν τῆς Θρησκείας, ἄνευ ἐποπτείας ἠθικῆς, μὲ πλήρη μάλιστα ἐλευθερίαν εἰς τὸν βίον, ὑπὸ τοιούτους ὅρους εὑρισκόμενοι οἱ μετανάσται μας εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πῶς εἶναι δυνατὸν ὁμοῦ μὲ τὴν πολύτιμον ὑγείαν νὰ μὴ χάσουν καὶ τὴν ἀνεκτίμητον ψυχήν των; Καὶ τότε πλέον, κυριολεκτικῶς εἰπεῖν, «τί ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν »κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἢ τί δώσει »ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»

Ἀλλ' οἱ μετανάσται ἔχουν καὶ οἰκείους προσφιλεῖς, ἔχουν καὶ Πατρίδα λατρευτήν, ἔχουν δὲ ἱερὰ καθήκοντα καὶ πρὸς τοὺς μὲν καὶ πρὸς τὴν δέ. Ἆρά γε λοιπὸν οἱ μετανάσται ἐνθυμοῦνται τοὺς οἰκείους πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν φυγήν των, καὶ δὲν ἀποβάλλουν μέχρι τέλους τὴν στοργήν των πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τὴν Πατρίδα; Δυστυχῶς, ἀγαπητοί, ἡ ζωὴ τῆς ξενιτείας γρήγορα πλανᾷ τὸν μετανάστην. Δὲν ἀργεῖ ὁ εἰς τὰ ξένα τὴν μητέρα του νὰ λησμονήσῃ, δὲν ἀργεῖ νὰ λησμονήσῃ καὶ τὴν σύντροφον τοῦ βίου του καὶ αὐτά του τὰ φιλόστοργα παιδία· ἐπὶ τέλους, οἴμοι! λησμονεῖ καὶ τὴν Πατρίδα καὶ ὅ,τι ἔχει ἐν αὐτῇ ὅσιον καὶ ἱερόν. Καὶ τότε πάλιν τί θὰ ὠφεληθῇ ὁ μετανάστης ἐὰν τυχὸν ἤθελε κερδήσει καὶ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ καὶ τὴν Πατρίδα; Ἢ τί θὰ δώσῃ ὁ μετανάστης ἀντάλλαγμα ἀντὶ τῶν γονέων αὐτοῦ, καὶ τῆς συζύγου, καὶ τῶν τέκνων, καὶ τῆς Πατρίδος, τοὺς ὁποίους ὅλους ἐλησμόνησε καὶ ἀπηρνήθη;

Εἶνε σπαραγμὸς καρδίας τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν αἱ οἰκογένειαι μεταναστῶν τινων ἐγγάμων, αἵτινες ἀφῆκαν ἀπὸ χρόνων εἰς τὴν Κρήτην τὴν συμβίαν καὶ τὰ τέκνα των! Κάτισχνοι αἱ σύζυγοι ἀπὸ τὴν πεῖναν, μὲ καρδίαν σπαραγμένην ἀπὸ τὴν κακοτυχίαν τῶν μικρῶν

των, ἀπηλπίσθησαν οἱ δυστυχεῖς χρήματα νὰ περιμένουν, χωρὶς κἂν νὰ ἔχουν τὴν παρηγορίαν τῆς ἐπιστολῆς. Νὰ μὴ στέλλῃ κἂν ἐπιστολὴν ὁ κύρης τῶν παιδιῶν νά μας λέγῃ ὅτι ζῇ, νά μας γράφῃ πῶς περνᾷ, νά μας λέγῃ πότε θὰ γυρίσῃ ; Ποῦ εἶναι τὰ πολλὰ λεπτά, τὰ ὁποῖα ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν πῶς θά μας στέλλῃ ; Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον κλαίουν καὶ μονολογοῦν πολλαὶ σύζυγοι μεταναστῶν, οἵτινες εἰς τὴν χοάνην τῆς Ἀμερικῆς δὲν γνωρίζει τις τί ἔγιναν, ἂν ζοῦν, ἢ ἂν ἀπέθαναν, ἂν εὐτυχοῦν, ἢ ἂν δυστυχοῦν· ἐπειδὴ οὔτε ἔγραψαν ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ, οὔτε ἔδωκαν περὶ αὐτῶν εἰδήσεις ἄλλοι !

Καὶ ὅμως δὲν θὰ τὸ ἐπίστευά ποτε, ἂν δὲν τὸ ἤκουα ὁ ἴδιος ἀπὸ πατέρα τῶν μεταναστῶν. Εἶχε στείλει δύο τρία τέκνα οὗτος, καὶ τοῦ ἔμειναν ἀκόμη δύο, τὰ ὁποῖα εὐχαρίστως ἐμελέτα νὰ τὰ στείλῃ καὶ αὐτὰ μὲ τ᾽ ἄλλα εἰς τὰ ξένα μὲ ψευδεῖς ἐλπίδας ποίας ; Μὲ ἐλπίδας πλουτισμοῦ αὐτῶν καὶ αἰσίας ἐπανόδου των μὲ τὸν καιρόν. Ἀλλ᾽ εἰπέτε μοι, παρακαλῶ· εἴδετε ἡμεῖς πολλοὺς νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὴν Πατρίδα μετὰ ἔτη ; Εἴδαμεν, λέγετε, ἀρκετοὺς ἀσθενεῖς, οἵτινες ἦλθαν ὀπίσω μὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ στόμα, τὸ δὴ λεγόμενον, διὰ νὰ παραδώσουν ἐδῶ, μεταδίδοντες ἴσως εἰς τοὺς οἰκείους καὶ τὸ μόνον κέρδος, τὸ ὁποῖον ἀπεκόμισαν ἀπὸ τὴν μετανάστευσιν, τὴν κακὴν ἀσθένειάν των. Εἴδομεν, λέγετε, καὶ ἄλλους, οἵτινες, ἀφοῦ ἔμειναν ἐδῶ ὀλίγους μῆνας, στενοχωρημένοι, ὡς ἐὰν δέν τους ἐχώρει ἡ πατρίς των, ἔσπευσαν νὰ διαπλεύσουν πάλιν τὸν Ὠκεανόν, μὲ τὴν σιωπηρὰν ἀπόφασιν βεβαίως τὴν πατρίδα των εἰς τὸ ἑξῆς τὴν μικρὰν ὡς πρὸς αὐτοὺς νὰ μὴ τὴν ἐπανίδουν πλέον. Εἴδομεν καὶ ἄλλους, βεβαιόνετε οἱ ἴδιοι, ἀλλ᾽ ὀλιγωτέρους τούτους, οἵτινες ἀπέμειναν ἐδῶ ἀνταλλάξαντες τὴν κτηματικὴν αὐτῶν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν προπωλήσει, μὲ ὀλίγα χρήματα τὰ ὁποῖα ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, μὲ τὰ ὁποῖα ἐννοοῦν νὰ ζήσουν πλέον ὄχι ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐργασθοῦν ὡς κτηματίαι, ἀλλ᾽ ὡς οἱ ἀπορώτεροι μικρέμποροι.

Ὥστε συνομολογεῖτε μετὰ τῶν φρονούντων, ὅτι ἡ μετανάστευσις εἶναι πρᾶξις τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τὴν πατρίδα των ἀφίνουν διὰ νὰ ζητήσουν τύχην εἰς τὰ ξένα, καὶ νὰ ζήσουν εἰς αὐτὰ τὸν ἐπίλοιπόν βίον χωρὶς πρόθεσιν κἀμμίαν, χωρὶς κἂν ἐλπίδα ἐπανόδου εἰς τὴν πατρικὴν ἑστίαν. Ὥστε εἶσθε ἀντιθέτου γνώμης πρὸς ἐκείνους ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὅσοι εὐνοοῦν τὴν μετανάστευσιν, ἀποβλέποντες εἰς τὸ χρῆμα τάχα τὸ πολύ, τὸ ὁποῖον εἰσάγει αὕτη εἰς τὸν τόπον. Διότι ποῖος ἐξ αὐτῶν ἔκαμε λογαριασμόν, ἵνα ἴδῃ ἂν τὸ εἰσαγόμενον ποσὸν εἶναι περισσότερον τοῦ ἐξαχθέντος ; Ποῖος ἐξ αὐτῶν προϋπελόγισε προσέτι τὴν ἀνυπολόγιστον ζημίαν τῆς Πατρίδος ἐκ τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς ἀπὸ τὰς χεῖρας τὰς ἐργατικάς ; Καὶ δὲν πρέπει τέλος νὰ συμψηφισθοῦν εἰς βάρος τῆς Πατρίδος καὶ τὰ θύματα τῶν νόσων καὶ αἱ διαρκεῖς τῶν ὑγιῶν ἐγκαταστάσεις εἰς τὰ ξένα ;

Ἄλλως τε, ἀγαπητοί, ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ἐν Κρήτῃ. Διότι ποῖοι μεταναστεύουν ἐκ τῶν ἄλλων τόπων ; Ὅσοι δὲν ἔχουν ἄλλην γῆν νὰ καλλιεργήσουν οὐδὲ βῆμα ποδός, ὅπως οἱ Ἰταλοί. Ποῖοι ἄλλοι ; Ὅσοι δὲν ἔχουν μηδὲ ἅλας νὰ ἀρτύσουν τὴν μόνην των τροφὴν τὰ γεώμηλά των, ὅπως πολλοὶ τῶν Ἰρλανδῶν. Ποῖοι ἄλλοι ἀκόμη ; Ὅσοι δὲν ἔχουν μηδὲ μίαν δράκα ὀρύ-

ζης τῆς κυρίας των τροφῆς νὰ φάγουν, ὅπως ἀρκετοὶ Κινέζοι. Ἀλλ' οἱ Κρῆτες μετανάσται εἶναι σᾶς παρακαλῶ, ἀκτήμονες, καθὼς οἱ Ἰταλοί; Εἶναι τόσον ἄποροι οἱ Κρῆτες, ὅπως οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἰρλανδοί. Εἴμεθα τόσῳ τῆς ἀνάγκης ἡμεῖς οἱ Κρητικοί, ὥστε νὰ δικαιολογῆται ἡ μετανάστευσις τῶν ἡμετέρων; Ὄχι βέβαια. Καὶ πράγματι πόσον εὐτυχεῖς ἀπὸ ὑλικῆς ἀπόψεως θὰ ἤμεθα οἱ Κρῆτες, ἐάν, καθὼς εἶναι εὐφορώτατον τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης, ἐὰν προσέτι, καθὼς ὑπάρχει παρ' ἡμῖν εὐρύτατον στάδιον ἐργασιῶν, ἦσαν καὶ ὅλοι οἱ Κρῆτες ἐργατικοὶ καὶ φιλόπονοι, καὶ ἐκαλλιέργουν ἐπιμελῶς τοὺς χέρσους ἀγρούς, καὶ ἐξημέρωναν τὰ ἄγρια δένδρα, καὶ εἰσῆγον νέας καλλιεργείας, καὶ ἐφήρμοζον τὴν σκόπιμον οἰκονομίαν! Θὰ ἦτο ἐπίγειος παράδεισος ἡ Κρήτη, ἐὰν εἰργάζοντο οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ὅπως ὤφειλαν νὰ ἐργάζωνται.

Ἀλλ' εἶναι ἡ ζωοκλοπή, εἶναι αἱ ἀγροζημίαι, εἶναι ἡ πολιτικὴ ἀνωμαλία, εἶναι ἡ ἔλλειψις κυβερνητικῆς μερίμνης, εἶναι ὅλα ταῦτα, ἔλεγον μέχρις ἐσχάτων πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, τὰ ὁποῖα συντελοῦν εἰς τὴν ἀπραξίαν ἀφ' ἑνὸς ὡς πρὸς τοὺς μέν, καὶ εἰς τὴν φυγάδευσιν τῶν δέ, καὶ εἰς τὴν καθόλου καχεξίαν εἰς τὸν τόπον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀνήκουν πλέον εἰς τὸ παρελθόν, καὶ εἶναι περιττὸν νὰ ἐξετάσω ἐπὶ πλέον κατὰ πόσον αἱ συνθῆκαι αὗται ἦσαν τὰ μόνα καὶ τὰ κύρια αἴτια τῆς ἀθρόας εἰς τὸ παρελθὸν μεταναστεύσεως ἐν Κρήτῃ. Διότι θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τις δικαίως, ὅτι ἡ μετανάστευσις ἐν Κρήτῃ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι εἶχε καταστῇ ψυχικὴ ἀσθένεια, ἢ μᾶλλον ἔρως πρὸς τὸ χρῆμα, ἐξωθῶν τοὺς ἐραστὰς εἰς τὴν ἄρνησιν παντὸς ὅ,τι εἶχεν ἱερὸν εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν, ἤτοι καὶ Πατρίδα, καὶ οἰκείους, καὶ ψυχὴν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν.

Ἀλλὰ ταῦτα, εἶπα, εἶναι περασμένα· εἴθε δὲ εἰς τὸ ἑξῆς ὅπως σὺν Θεῷ μὲ τῆς Πατρίδος τὴν ἀποκατάστασιν τὴν ποθητήν, καὶ μὲ τῆς Ἑλλάδος τὴν μεγέθυνσιν τὴν διπλασίαν, ἔλειψαν οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἔφερον οἱ μετανάσται πρὸς δικαιολογίαν μέχρι τῶν τελευταίων ἐθνικῶν γεγονότων, νὰ θεραπευθῇ τελείως καὶ ἡ νόσος τοῦ ἐκπατρισμοῦ, ἥτις εἶχε κυριεύσει μυριάδας ὅλας Κρητικῶν καὶ Ἑλλήνων ἄλλων ἀδελφῶν. Εἴθε, λέγω, νὰ παύσῃ τοῦ λοιποῦ ἡ μανία τῆς ἀποδημίας εἰς τὰ ξένα, ἥτις τόσῳ ζημιόνει τὴν Πατρίδα, ἀφαιροῦσα ἐξ αὐτῆς τοὺς ἐργατικοὺς βραχίονάς της, ἀφαιροῦσα ἐξ αὐτῆς τὴν σφριγῶσαν νεολαίαν! Εἴθε πλέον νὰ ἀνασταλῇ τὸ ρεῦμα τῆς φυγῆς εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἥτις κατὰ μέγα μέρος καταστρέφει τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν τῶν μεταναστῶν μας! Εἴθε τέλος νὰ ἐκλείψῃ ἐντελῶς ὁ ἀνόητος ἐκπατρισμός, ὅστις μὲ τὴν ἄδηλον ἐλπίδα τοῦ εὐκόλου πλουτισμοῦ ζημιοῖ τοὺς μετανάστας καὶ εἰς αὐτήν των τὴν ψυχήν! «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ » τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»